

Samá pěkná čísla a analytičtí prebendáři

Author: SF / Petr Bým | Published: 29.05.2008

K „normálnímu“ HDP totiž svou půlprocentní troškou přispěje start nošovické automobilky Hyundai. Srovnáme-li to s jedním a dvěma procenty, která v tomto období čekají USA, či necelými dvěma procenty růstu, na který se může těšit Unie, jsou naše vyhlídky více než dobré. Analytici Raiffeisenbank se při těchto odhadech opírají i o předpokládané dopady americké hypoteční krize - nám se mají (hlavně pro ekonomickou odlehlost celé věci) vyhnout a naše významné partnery postihnout jen okrajově nebo vůbec. Konečně, krize nejspíš nebude nijak katastrofická ani v samotných USA - Bushova vláda už slovy i činy dala najevo, že je hotova k uhrazení jakýchkoli ztrát.

Jisté riziko se podle P. Mertlíka a jeho kolegů skrývá ve vývoji platební bilance - na jedné straně roste hodnota repatriovaných zisků a mezd, na druhé slábne příliv zahraničních investic, když naopak na intenzitě získává tok českého kapitálu do jiných zemí. Ale ani tady není větší důvod ke znepokojení: investoři o Česko neztratili zájem, jenom se už více koncentrují na kapitálově méně náročnou oblast služeb. I tak se ale počítá se 2 - 3 miliardami eur ročně, což je slovy P. Mertlíka „stále vynikající číslo“.

Větší obavy u odborníků nevyvolává ani budoucí vývoj kurzu koruny. Ta by měla mírně oslabit na 26 - 26,50 korun za euro, což bude spíše ona zmíněná „korekce“ než známka nějakých skutečných hospodářských potíží. A vzhledem k solidní kondici ekonomiky údajně nelze počítat ani s nějakým výraznějším pohybem úroku, který ČNB drží a snad i nadále bude držet pod čtyřmi procenty. Přitom vyloučen není ani jeho mírný pokles, protože se „úrokově“ nejspíš brzy ocitneme nad úroveň Unie i USA. A výčet dobrých zpráv lze doplnit i údajem o úrovni veřejného zadlužení, které představuje ekvivalent 28 % HDP. V porovnání se světem jsme v tomto ohledu takřka premianti, takže ani chronické rozpočtové potíže - zvláště k probíhající reformě - nemohou českou ekonomiku nějakým zásadnějším způsobem ovlivnit, byť jisté riziko představují.

Vyčísleno, podtrženo a sečteno - můžeme přinejmenším tento a příští rok klidně spát, rohy hojnosti, byť střídme, ale v porovnání s okolím, zvláště tím bezprostředním, dostatečně hojné, jsou nakloněny směrem k nám. Na všechny otázky nám analýzy, ať už ta citovaná či jiné, odpověděly. Zbývá jen jediná, ovšem kardinální. Jakou mají všechny tyto analýzy, prognózy a výhledy reálnou hodnotu? Do jaké míry se jimi mohou inspirovat a řídit kroky těch, kteří hospodářský život ovlivňují největší měrou, tedy velké korporace a podniky, banky či vlády? Lze si velmi dobře představit, jak před vypuknutím hluboké, i když nikoli fatální hypoteční krize v USA tamější analytici v honosných prostorách nejrůznějších finančních a jiných institucí zvěstovali podobně jásavá poselství. Jistě se týkala i realitního trhu - hypotéky a potažmo rodinné domy šly před pádem hypotečního trhu na dračku, zdálo se, že slušné bydlení má na dosah velká většina americké populace. Před hrozící katastrofou nikdo nikoho nevaroval, pro své šéfy i veřejnost měli analytici jen samá „pěkná čísla“. A tak se samozřejmě jako první po věrohodnosti a výkonech svých navýsost dobře placených analytiků začali tázat Američané.

S vědomím toho, že doba žádá stručné a jednoznačné odpovědi, které jsou při takové konstrukci vždy trochu nespravedlivé a zjednodušující, lze odpovědět pádně: nulovou. Příčin je více. Hodně lze svést na

nikoli výjimečnou profesionální slepotu autorů prognostických záplav, které svět postihují s neúprosnou pravidelností vždy, když se láme kvartál, pololetí či rok. Ekonomické makroanalýzy nutně musejí pracovat především s čísly, jejichž vypovídací schopnost je limitována řadou faktorů. Zmiňme dva. Drtivou většinu statisticko-ekonomických dat poskytují ti, jichž se tak či onak týkají. To samozřejmě může vést spíše než k rozklíčování skutečného stavu věcí k jejich mlžení či obcházení a toto nebezpečí je pochopitelně největší vždy, když se schyluje ke krizi. Čísla jsou navíc neutrální, většinou zachycují kvantitu, nikoli kvalitu popisované veličiny. A tak se američtí finančníci mohli radostně usmívat nad rostoucí a také sanovanou poptávkou po hypotékách, čilým sekundárním obchodem s těmito úvěry a rostoucí výstavbou rezidenčních nemovitostí (další úvěry!). Všechny ty půjčky hlavně bankovní bilance nafukovaly do „pěkných“ rozměrů. Bohužel se zapomněli ptát (a jejich analytici jim to zapomněli říct nebo to nevěděli) po kvalitě celého toho úvěrového boomu. Čísla možná byla správná, ale jejich hodnocení nikoli.

Analytici v celkově méně zdatných zemích, a mezi ty musíme počítat i tu naši, navíc mají velkého nepřítele. Jsou to politici, kteří mohou veškeré prognózy včetně těch nejsofistikovanějších jedním slovem či činem vyexpedovat do říše bájí a mýtů. Jeden příklad za všechny. Nejen Pavel Mertlík musí ve svých předpovědích velmi často pracovat s kurzem měny. Ten je zase do značné míry závislý na stavu státního rozpočtu, ale stejně tak (prostřednictvím platební bilance) třeba i na přílivu zahraničních investic nebo počtu pracovních imigrantů. Všechny tyto „kurzotvorné“ faktory tak či onak souvisí s politickou stabilitou. A jaká je u nás? Často se zdá, jakkoli přilnavost poslanců a činovníků politických stran ke statu quo je přes jejich často dramatické výroky významným stabilizačním faktorem, že více než vratká.

Stačí jeden rozčilený Tlustý či uražená Zubová a máme po vládě. A přestože Topolánkuv kabinet není nijak úctyhodným a fotogenickým tělesem, přece jen je to vláda, která deklarovanou rozpočtovou střídmost také opatrně uvádí do života. Tu zdravotnické poplatky, tu redukce nejspíš skutečně nemotivačních sociálních dávek, onde zrušení pastelkových dotací nebo prodej alespoň části tučného realitního majetku ministerstev. Kapka ke kapce, ale rozpočtový deficit se díky tomu pohybuje kolem oněch mýtických maastrichtských tří procent - prostě na snesitelné úrovni. Lze dosti oprávněně počítat s tím, že po nikoli nereálném střídání stráží ve Strakově akademii by tento schodek trochu nabobtnal (nehledě na to, jaké konsekvence by návrat sociálnědemokratické vlády měl v jiných oblastech ekonomiky) a kurz koruny oslabil a dovoz beztak drahé ropy by se dále prodražoval, a to by vedlo ke zvyšování cen a tak dále a tak dále... K čemu všemu by mohlo dojít po zdražení energií, na to analytici odpovědi mají docela spolehlivé a vyčerpávající.

Bez ohledu na problematičnost cifer či eskapád na politické scéně však největší ošidnost makroekonomických analýz pravděpodobně leží někde jinde. A to v absenci odpovědnosti tvůrců všech možných a nemožných analýz za výsledky své práce. Od nepaměti je jedním ze základních principů veškeré pracovní činnosti odpovědnost za podaný výkon. Po dobrém má následovat odměna v podobě vyššího zisku nebo mzdy (či třeba povýšení), po špatném postih. Ekonomika komunistických režimů toto pravidlo ctila jen sporadicky, a tomu také odpovídala i její výkonnost. Dnes, na vrcholech institucí, kde bez výjimky vznikají všechny makroekonomické analýzy, ale toto pravidlo neplatí. Vtipně to v jedné své eseji popsal filosof Václav Bělohradský. Ten vůbec pravidla fungování globální ekonomiky hodnotí velmi nevlídně, nicméně jeho názory vždy stojí za alespoň krátkou úvahu.

Bělohradský za jeden ze základních rysů současného hospodářského života považuje existenci „prebendářů“ - tímto středověkým pojmem označuje současný výnosný úřad či funkci bez odpovědnosti. Podle Bělohradského jsou takovými prebendáři zejména vrcholní představitelé globálních nadnárodních korporací a jejich blízcí spolupracovníci, k nimž nepochybně patří i analytici. Ti všichni za své činy prakticky neodpovídají. V případě neúspěchu zmizí obtížení rozměrným zlatým padákem v jiné podobné organizaci či na nějakém méně viditelném místě v komplikovaných a nepřehledných strukturách původního zaměstnavatele. Bělohradský dokonce tvrdí, že tito prebendáři nemají odpovědnost ani v širším slova smyslu, protože díky globálnímu záběru svých mateřských firem nejsou nijak svázáni s žádnou konkrétní zemí či regionem (na rozdíl od někdejší „národní“ buržoazie). A kdo podle Bělohradského za jejich činy nese skutečnou odpovědnost? Právě ten stát či vláda země, která je prebendáři lhotejná. Scénář americké

hypoteční krize těmto tezím odpovídá bezzbytku. Washington a jeho pokladnu budou prachbídne výkony finančních top-managerů stát bilion dolarů a v zájmu sociální stability je z daní svých občanů nakonec zaplatí rád.

Objevuje se tak ještě další otázka, kterou si může položit každý podnikatel, jehož aktivity jsou už takového rozměru, že makroekonomický vývoj ho zajímá: jak makroekonomické analýzy hodnotit? I tady se nabízí jednoduchá odpověď: vnímat, ale nepřeceňovat. A rozhodně na nich nestavět své konkrétní záměry. Podnikatel se stovkou či stovkami zaměstnanců a obratem v řádu stovek milionů korun totiž za jejich úspěšnost nese osobní odpovědnost před sebou, svou rodinou, svými zaměstnanci i před komunitou, kterou svým podnikáním zasahuje.

29.05.2008 10:24, SF / Petr Bým

Stavební
forum